

Plan van aanpak GALA 2024-2026

*Regeling specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheidsbevordering,
cultuurparticipatie en de sociale basis 2023–2026*

AFDELING MAATSCHAPPELIJKE ONTWIKKELING GEMEENTE BERGEN OP ZOOM

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Waar staat de gemeente? (huidige situatie)	4
	Data en huidige situatie per GALA-onderdeel	6
	De belangrijkste opgaven voor gemeente Bergen op Zoom	13
3.	Wat wil de gemeente bereiken? (Doelen en resultaten)	14
	Hoofddoel.....	14
	Sport, bewegen en cultuur en de samenhang met Gezondheid en Sociale basis.....	14
	Gezondheid en Sociale basis.....	14
4.	Wat gaat de gemeente daarvoor doen? (Uitvoering en samenwerking).....	17
	Globale planning 2023 t/m 2026	17
	Uitvoering en samenwerking t.b.v. Hoofdlijnen Sportakkoord II en Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) - geïntegreerd met cultuur:.....	18
	Uitvoering en samenwerking t.b.v. Gezondheid en Sociale basis.....	19
5.	Hoe geeft de gemeente invulling aan de ondersteunende onderdelen uit GALA?	22
	Kenniss- en adviesfunctie van de GGD.....	22
	Coördinatie van de regionale aanpak preventie	22
6.	Hoe wordt de voortgang bewaakt?	23
7.	Op welke wijze wordt samenhang en synergie nagestreefd tussen uitvoering op de verschillende hoofdthema's en onderdelen?	24
	Bijlage 1. Verbinding onderdelen Brede SPUK en doelen GALA en Sportakkoord II.....	25

1. Inleiding

Het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) is vastgesteld in februari 2023. Met het GALA zetten gemeenten en GGD'en, zorgverzekeraars en VWS gezamenlijk in op een gezond en actief leven met een stevige sociale basis.

Voor u ligt het plan van aanpak GALA. Dit plan dient te worden aangeleverd bij het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) om aanspraak te kunnen maken op de Brede SPUK-middelen voor 2024 t/m 2026.

In samenhang met het Sportakkoord II zijn in dit plan concrete en samenhangende afspraken opgenomen over de inzet van preventie, gericht op gezondheidsbevordering van inwoners in Bergen op Zoom. Omdat het bevorderen van gezondheid een integrale blik en een integrale aanpak vraagt.

We hebben de inzichten vanuit sport, cultuur, gezondheid en welzijn gebundeld en we stimuleren en faciliteren verbinding van betrokken organisaties met elkaar. Waar nodig kijken we over domeinen heen, bijvoorbeeld als het gaat om een gezonde leefomgeving (omgevingswet) en/of armoedeverzachting. Dit omdat bij gezondheidsproblemen vaak sprake is van een optelsom van factoren: ongezonde leefstijl, laag inkomen en wonen in een wijk met diverse (sociale) problemen.

Op basis van data is een beeld gevormd van de aandachtsgebieden in Bergen op Zoom. Op basis hiervan bepalen we gericht waar en voor wie preventieve ondersteuning het hardste nodig is. Zodat we, conform de afspraken in het GALA akkoord, waar nodig ongelijk kunnen investeren om gezondheidsachterstanden terug te dringen.

Dit integrale plan van aanpak vormt de paraplu om integraal samen te werken aan de gezamenlijke opgaven, gericht op vroegsignalering, normalisering en preventie (lokaal preventieplan). Het plan van aanpak is geen statisch document en kan tussentijds worden bijgesteld. Evaluatie (en waar nodig bijstelling) vindt minimaal eens per jaar plaats.

Gezondheid (of Gezond en Actief Leven) wordt een onderdeel van de pijlvisie Sociaal en veilig en in de toekomst van het subsidiebeleid 'Doen Wat Nodig Is', waarmee dit thema geborgd wordt in de organisatie en waarin de samenhang met de verschillende beleidsthema's helder is.

De praktische vertaalslag naar meer integraal samenwerken is een proces dat uitwerking en tijd vraagt én een gedeelde en gedragen visie.

Een aantal afzonderlijke onderdelen van dit plan van aanpak vraagt ook nadere uitwerking, waar we in 2024 mee aan de slag gaan. Hierbij betrekken we ook eindgebruikers (inwoners).

Met dit plan van aanpak als basis bewaken we de samenhang tussen de diverse onderdelen.

2. Waar staat de gemeente? (huidige situatie)

Diverse netwerken preventiepartners

De afgelopen jaren is er in gemeente Bergen op Zoom met diverse partners al stevig ingezet op preventie en gezondheid, met behulp van het lokaal preventie akkoord. Met de extra Rijksmiddelen die hiermee beschikbaar kwamen is de lokale aanpak verbreed en versterkt met een netwerk van lokale preventiepartners, waaronder sportverenigingen, fysiotherapeuten en apothekers.

Op dit moment zijn er verschillende netwerken actief in de gemeente (lokale preventieplanpartners, sportakkoordpartners, culturele partners en het ontmoeten in de wijk-netwerk (sociale basis). Deze netwerken willen we doorontwikkelen naar één wijkgericht netwerk met lokale preventiepartners en instellingen, dat we verbinden aan de hoofddoelstelling van het GALA akkoord: **een gezonde generatie en een gezonde leefomgeving**.

Samen staan we voor de opgaven om de sociale basis te versterken en preventieve maatregelen zo in te zetten, dat we uitdagingen op het gebied van vitaal ouder worden (met een vergrijzende samenleving), de toenemende zorgvraag en oplopende gezondheidsachterstanden voor specifieke doelgroepen en de afkalvende sociale binding (ook met buurt/wijk en de openbare ruimte) het hoofd kunnen bieden.

Positieve gezondheid

Met de hierboven beschreven opgaven op het netvlies streven we samen met onze partners de beweging na van 'ziekte en zorg' naar 'gezondheid en welzijn'. We doen dit met behulp van de uitgangspunten van **Positieve Gezondheid**.

Positieve gezondheid is een bredere kijk op gezondheid, die is uitgewerkt in zes dimensies (lichaamsfuncties, mentaal welbevinden, zingeving, kwaliteit van leven, meedoen en dagelijks functioneren). Met deze bredere benadering wordt bijgedragen aan het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan. Én om zoveel mogelijk eigen regie te voeren. Dit gedachtegoed is tevens de basis van ons lokale preventie akkoord. Preventie, Vroegsignalering en Normalisering zijn daarin (conform ons bestuursakkoord 2021) de hoofddoelstellingen. (Zie voor meer info: [Positieve Gezondheid – Samen in de Regio](#))

In de subsidieregeling gezond en actief leven gemeente Bergen op Zoom 2023 is opgenomen dat gesubsidieerde organisatie automatisch worden opgenomen in de lokale preventiepartnercoalitie waarmee zij zich verplichten:

- Deel te nemen aan 1 of 2 lokale preventiepartnerbijeenkomsten per jaar (om lokale samenwerking te versterken en verbindingen te leggen)
- Hun medewerkers te trainen in de methode 'Positieve Gezondheid' (deze cursussen worden gegeven door de GGD en gefinancierd door de gemeente).

Verbinding GALA met bestaand subsidiebeleid 'Doen wat nodig is'

In 2021 is binnen de gemeente Bergen op Zoom gestart met 'Doen wat nodig is'. Met een taakstelling vanuit de Raad om kosten te besparen in het voorliggend veld is, met behulp van data en ervaringen van stakeholders, in beeld gebracht welke opgaven en speerpunten op gemeente- en wijkniveau aandacht vragen om zo tot meer sturing en vraaggerichtheid binnen het subsidiebeleid te komen. De vijf maatschappelijke opgaven die daaruit voortgekomen zijn, betreffen:

Opgroeien	Jongeren groeien gezond en veilig op en nemen volwaardig deel aan de samenleving. Zij worden binnen de eigen mogelijkheden gemotiveerd om deel te nemen aan maatschappelijk zinvolle activiteiten.
Leefbaarheid	Bergen op Zoom heeft een veilige, leefbare, schone en aantrekkelijke woonomgeving.
Passende zorg	Passende zorg en ondersteuning zijn voor iedereen bekend, beschikbaar en bereikbaar. Het is voor iedere inwoner en professional duidelijk hoe zij de weg kunnen vinden naar elkaar. Onder passende zorg verstaan we ook het normaliseren van de zorg.
Inclusieve samenleving	Alle inwoners maken deel uit van een inclusieve samenleving,

	waarbij oog en oor is voor kwetsbare mensen en waar men naar elkaar omkijkt. Daarbij wordt gehandeld vanuit de methode positieve gezondheid en de sociale veerkracht van inwoners.
Sterk vrijwilligersveld	Bergen op Zoom kent een hecht en sterk vrijwilligersveld. Wij zetten in op een krachtig en divers voorzieningenaanbod dat bijdraagt aan vitale wijken, waarin ook partijen die primair gericht zijn op educatie en/of vrijetijdsbesteding een sociaal maatschappelijke functie hebben.

Per maatschappelijke opgave is vervolgens een vertaalslag gemaakt naar speerpunten op wijkniveau. Op basis hiervan is nieuw subsidiebeleid vastgesteld. Organisaties dienen aan de hand van deze speerpunten inzichtelijk te maken hoe hun activiteit/initiatief bijdraagt aan het verminderen of oplossen van de speerpunten en daarmee aan de maatschappelijke opgaven. Met het doel om een meer integrale aanpak te bevorderen binnen wijken/kernen, een meer effectieve inzet van middelen te realiseren en de inzet te bevorderen van interventies die bijdragen aan de gewenste oplossingen en meer regie te kunnen voeren op de maatschappelijke ontwikkelingen in Bergen op Zoom.

Gezond en actief leven is (nog) geen onderdeel van deze maatschappelijke opgaven. Enkele onderdelen van GALA komen wel terug in de speerpunten van Doen Wat Nodig Is. Om GALA structureel en integraal onderdeel uit te laten maken van het beleid voor het voorliggend veld, is de verbinding met Doen Wat Nodig Is in de toekomst noodzakelijk. De wijze waarop GALA kan worden ingepast in 'Doen wat nodig is', dient nog nader te worden onderzocht. We gaan hier de komende periode van SPUK-regeling (2024-2026) voor benutten, maar Gezond en Actief Leven zou bijvoorbeeld een extra opgave kunnen worden binnen 'Doen wat nodig is'. Met de uitgewerkte speerpunten op wijkniveau biedt Doen Wat Nodig Is in elk geval al een mooie basis om binnen GALA te komen tot de gewenste wijkaanpak.

Regionaal Framework GGD West-Brabant

De GGD West-Brabant heeft ten behoeve van dit GALA-plan voor alle regiogemeenten een regionaal framework opgeleverd dat is opgebouwd aan de hand van de doelen & thema's van het GALA. Met behulp van m.n. data uit de Gezondheidsmonitors is een beeld geschetst van de gemeente Bergen op Zoom in relatie tot andere gemeenten in West-Brabant (zie website: [Het Gezond en Actief Leven Akkoord - GGD West-Brabant \(ggdwb.nl\)](https://www.ggdwb.nl)).

Uit het regionaal framework blijkt dat het beeld van gemeente Bergen op Zoom overeenkomt met het beeld van regio West-Brabant. Dat wil zeggen dat er sprake is van vergelijkbare aandachtspunten. Kanttekening hierbij is dat de regio West-Brabant ten opzichte van het landelijk gemiddelde minder goed presteert.

West-Brabant Breed worden de volgende uitdagingen gezien (Bron: annotatie GGD West-Brabant op format Plan van Aanpak VNG – 3 juli 2023):

West-Brabant vergrijsd sneller in vergelijking met de rest van Nederland. Dat wil zeggen dat er de komende jaren relatief meer oudere inwoners zijn ten opzichte van een relatief kleine groep jongeren.

Onder inwoners van West-Brabant is er in alle levensfasen sprake van een toename van mentale en fysieke gezondheidsklachten. Dit vraagt om een specifieke aanpak van deze problemen voor zowel jongeren, volwassenen als ouderen.

Er is een toename zichtbaar van het aantal/percentage inwoners met:

- Overgewicht en obesitas.
- Mentale problemen, zoals psychische klachten bij jongeren en gevoelens van eenzaamheid bij volwassenen en ouderen.
- Middelengebruik, vooral alcoholgebruik (dit laatste geldt niet voor gemeente Bergen op Zoom omdat de aantallen al jaren afnemen. Deze dalende lijn wordt nagestreefd en onderhouden met inzet van het reguliere preventieaanbod).

In de regio West-Brabant valt verder op dat mensen met een (niet-)Westerse migratieachtergrond en mensen met een lage sociaaleconomische status vaker moeite hebben om regie op hun eigen gezondheid te nemen dan mensen met een Nederlandse achtergrond of met een niet-lage SES. Tegelijkertijd lijken interventies niet specifiek op deze doelgroep gericht te zijn of blijkt het in de praktijk moeilijk om deze doelgroep te bereiken met de interventies.

De GGD concludeert dat meer aandacht voor deze groep mensen zou kunnen helpen bij het verminderen van gezondheidsachterstanden. De GGD gaat onderzoek doen (gesubsidieerd door ZonMW) naar hoe de doelgroep beter bereikt kan worden.

Op basis van data uit het regionaal framework¹ zijn aandachtsgebieden in beeld gebracht voor gemeente Bergen op Zoom. Deze aandachtsgebieden zijn meegenomen in dit plan van aanpak. Kanttekening daarbij (ook door de GGD) is dat cijfers alleen, geen compleet beeld geven. Hierbij is het verhaal van partners (professionals) en cliënten onmisbaar. In de uitvoering van dit plan van aanpak zal de expertise en ervaring van onze partners/inwoners worden meegenomen.

Regiobeeld West-Brabant

In het kader van het Integraal Zorg-Akkoord is door de zorgverzekeraar en de zestien gemeenten van West-Brabant samen met relevante stakeholders een regiobeeld opgesteld (zie hiervoor www.regiobeeld.nl). Het regiobeeld biedt inzicht in toekomstige ontwikkelingen m.b.t. zorg- en welzijnsaanbod en zorgbehoeften. Vanuit het Integraal Zorg Akkoord (IZA) wordt op regionaal niveau samengewerkt voor toekomstige goed toegankelijke en betaalbare zorg. In het regiobeeld zijn zes belangrijke aandachtsgebieden geformuleerd:

Kwetsbare ouderen nu en in de toekomst
Tekort aan zorgprofessionals en mantelzorgers
Mentale gezondheid
Kansenongelijkheid en een kansrijke start
Leefstijl- en leefomgeving gerelateerde ziekten
Druk op de eerste lijn

De speerpunten uit het regiobeeld sluiten aan bij de lokale opgaven vanuit het GALA. Bekeken wordt nog hoe de regionale opgaven uit IZA en de lokale opgaven vanuit GALA zich tot elkaar verhouden.

Data en huidige situatie per GALA-onderdeel

Terugdringen gezondheidsachterstanden

In gemeente Bergen op Zoom ervaart 66% van de inwoners van 18 jaar en ouder de eigen gezondheid als (zeer) goed. Onder laagopgeleiden is dit slechts 56%. Daar waar het gaat om het terugdringen van gezondheidsverschillen valt in de gemeente Bergen op Zoom op dat er sprake is van een meer dan gemiddeld aantal inwoners met een lage sociaaleconomische status (SES). Van deze doelgroep is bekend dat zij vaker moeite hebben om regie op hun eigen gezondheid te nemen dan mensen met een niet-lage SES.

Via het Taalnetwerk in de bibliotheek wordt er gewerkt aan het verbeteren van taal, maar ook aan het verbeteren van beperkte gezondheidsvaardigheden bij laaggeletterden.

De doelgroep waarvoor de Nederlandse taal niet de moedertaal is, is makkelijk te bereiken via taallessen, vluchtelingenwerk e.d. De autochtone doelgroep is moeilijker te bereiken omdat thema's zoals taalontwikkeling of gezondheidsvaardigheden verbeteren niet (voldoende) aansluiten bij hun directe behoeften, omdat zij vaak andere, dringender zorgen aan hun hoofd hebben.

Via wijkgerichte programma's op (met name) wijk Oost, is de doelgroep beter te bereiken omdat de ondersteuning dan gecombineerd kan worden met de zorgvragen van de autochtone doelgroep zelf.

In gemeente Bergen op Zoom werken we met een lokaal Preventieplan en we bouwen hier in dit plan van aanpak op voort. Het huidige plan heeft de volgende speerpunten:

Het stimuleren van een gezonde leefstijl
Het terugdringen van gezondheidsachterstanden
Het bevorderen van de mentale gezondheid

---

¹ Bron: GGD Gezondheidsmonitor volwassenen en Ouderen 2020, GGD Kindmonitor 0 t/m 11 jarigen 2021, GGD Gezondheidsmonitor Ouderen 2020, CBS_monitor_energiearmoede_2020, Perined – Perinatale gegevens, corona Gezondheidsmonitor Jeugd 23 en 42 klas VO 2021, GGD Gezondheidsmonitor volwassenen 2020, Centraal Bureau voor de Statistiek, www.brabantscan.nl

De **positieve gezondheidsgedachte** is de basis van dit beleid. Organisaties die binnen dit thema werkzaam zijn, werken volgens de principes van Positieve gezondheid. De gemeente faciliteert via dit beleid trainingen Positieve Gezondheid (via de GGD) voor publieke en private preventiepartners. Daarnaast organiseert de gemeente gezamenlijke themabijeenkomsten om de integraliteit en samenwerking tussen de preventiepartners te bevorderen en hen aan de doelstellingen te binden. Ter illustratie: in 2022 is een gezamenlijke gezonde Dag van het park georganiseerd en er zijn subsidies verstrekt voor diverse gezonde doelen.

Kansrijke Start

In gemeente Bergen op Zoom scoort 14,4% van de inwoners als 'verhoogd kwetsbaar' op de kwetsbaarheidsindex (landelijk gemiddelde 14,1%). Deze cijfers zijn van invloed op verhoogde risico's indien er sprake is van een zwangerschap.

Op basis van data van de GGD is (nog) meer aandacht wenselijk voor vroegtijdige zwangerschapsbegeleiding (met name onder de 10 weken).

In de gemeente Bergen op Zoom is een lokale Kansrijke Startcoalitie ingericht. In 2021 is hiertoe (met de gemeente Roosendaal) een convenant getekend samen met geboortezorgpartners en aanverwante partijen. Er zijn nog geen gezamenlijke activiteiten georganiseerd, maar de samenwerking heeft zich vooral gericht op kennismaking en afstemming van de uitvoering (resultierend in een convenant/gezamenlijk werkproces). Thuiszorg West-Brabant is de uitvoerende partij binnen de zorg voor 0-4-jarigen en zij biedt ondersteuning in de vorm van het product 'Voorzorg' en huisbezoeken aan kwetsbare zwangeren. We willen dit aanbod gaan uitbreiden met 'Stevig Ouderschap'. Ook doet gemeente Bergen op Zoom mee aan het programma 'Nu niet Zwanger' (GGD).

Het bereik van het consultatiebureau is in 2023 (o.a. door Voorzorg/Prenataal huisbezoek) gestegen naar 99,7 %.

Vitaal Ouder worden

Bergen op Zoom is een flink vergrijsde gemeente. Vooral in het Centrum wonen veel ouderen. Daarnaast zijn er concentraties op de locaties van de seniorenflats. Naast deze data zijn ook landelijke trends relevant. Ouderen worden geacht steeds langer zelfstandig thuis te wonen, verzorgingstehuizen bestaan niet meer, het aantal verpleeghuizen is beperkt en er is sprake van een toenemende vergrijzing. Eén op de vijf mensen (zelfs één op de drie vrouwen) krijgt dementie.

Bewegwijzer:

In gemeente Bergen op Zoom is sprake van een passend beweegaanbod. Onze welzijnsinstelling verzorgt een bewegwijzer waarbij ouderen allerlei beweegactiviteiten kunnen volgen.

Valpreventie:

In 2019 waren er in West-Brabant 1.925 ziekenhuisopnamen na valongevallen onder 65-plussers (waarstaatjegemeente.nl). Uit de data van het regionaal framework blijkt dat het aantal 65+'ers dat is gevallen in gemeente Bergen op Zoom enigszins hoger is dan in de omliggende gemeenten. Op dit moment wordt er door de gemeente nog niet actief ingezet op valpreventie en/of vroegsignalering, maar plannen om te komen tot een ketenaanpak (van vroegsignalering tot structureel beweegaanbod) worden uitgewerkt met ondersteuning van de beschikbare GALA-middelen.

Dementie:

Gemeente Bergen op Zoom is aangesloten bij het regionale Dementienetwerk West-Brabant. Diverse gemeenten en samenwerkingspartners zijn hierbij aangesloten en het netwerk richt zich op het versterken van de positie van mensen met dementie en hun mantelzorgers door het verbeteren van het hulpaanbod en het verbinden van de partners die zorg en ondersteuning aanbieden in de regio West-Brabant.

Lokaal is er een werkgroep Dementie Vriendelijke Gemeente. In de gemeente worden verschillende activiteiten aangeboden voor mensen met dementie en hun naasten. Alzheimer Nederland is hier nauw bij betrokken en organiseert o.a. maandelijks een Alzheimer Café in Bergen op Zoom. Dit wordt goed bezocht door een vaste groep van ongeveer 30 mensen, bestaande uit mensen met dementie en hun partners.

Ook beschikt Bergen op Zoom over een Odensehuis, waar mensen met (beginnende) dementie, en hun naasten en/of mantelzorgers terecht kunnen voor informatie, advies, activiteiten, ontmoeting en

waardoor ook mantelzorgers kort kunnen worden ontlast. Van deze voorziening maken met name mannen met dementie en jongere mensen met dementie gebruik. Voor mantelzorgers is dit een laagdrempelige voorziening om hun partner even naar toe te kunnen brengen.

Gezonde leefstijl

Bewegen en overgewicht zijn extra aandachtspunten in de gemeente. In gemeente Bergen op Zoom heeft 58% van de inwoners van 18 jaar en ouder overgewicht. In de regio is dit 54% en in Nederland 50%. Ook onder jongeren is er sprake van verhoogde cijfers. Dit is de reden waarom gemeente Bergen op Zoom een JOGG- (Jongeren Op Gezond Gewicht) gemeente is.

Met inzet van de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC-regeling) wordt door de Fitfabriek in Bergen op Zoom o.a. ingezet op sport en bewegen. 48% van de 18+ inwoners sport minimaal 1x per week (in Nederland is dit 54%) en 42% van onze inwoners voldoet aan de beweegrichtlijn (in Nederland is dit 47%).

Alcohol/Roken is geen extra speerpunt binnen het huidige lokale preventieplan, omdat de aantallen al jaren afnemen. Deze dalende lijn wordt uiteraard wel nagestreefd en onderhouden met inzet van het reguliere preventieaanbod (voorlichtingscampagnes e.d.). Ons Basispakket Verslavingspreventie biedt een preventieve aanpak die zich richt op vroegsignalering, interventies voor risicogroepen, voorlichting, educatie, samenwerking en ketenzorg. Het voorkomen of verminderen van middelengebruik, draagt bij aan het bevorderen van gezond gedrag en een gezonde leefstijl. Hierdoor wordt de kans op het ontstaan van chronische ziekten, zoals diabetes, kanker, maag, lever, darm, en hart- en vaatziekten, vermindert. Dit sluit aan bij het Gezond en Actief Leven Akkoord.

7% van de 18+ inwoners in gemeente Bergen op Zoom is een overmatige drinker.

18% van de laagopgeleide inwoners in gemeente Bergen op Zoom rookt, tegen 11% van de hoogopgeleide inwoners. Dit is aanleiding om een rookontmoedigingsbeleid binnen het achterstandenbeleid op te nemen. In wijk Warande komt meer longkanker voor. Daar is wijkgerichte aandacht voor ontmoediging van roken en vaperen. Ook de jeugdgezondheidszorg pakt dit op (samenwerking GGD en Thuiszorg West Brabant) om het stoppen van roken/vaperen te stimuleren onder wensouders, zwangere vrouwen en hun partners om een rookvrije start te initiëren. Bijv. door gezamenlijk zorgpaden te ontwikkelen en de juiste begeleiding te bieden bij het stoppen. Ons anti-rookbeleid richt zich dus steeds meer op specifieke doelgroepen/wijken.

Onze partner in Verslavingspreventie (Novadic-Kentron) ziet een aantal belangrijke thema's in de samenleving:

Denormalisering van drugs: drugs lijkt steeds normaler gevonden te worden en daardoor lijkt binnen bepaalde groepen en settingen het gebruik ook toe te nemen. Net zoals bijvoorbeeld de criminaliteit, de (verkeers) veiligheid en de milieudelicten die hier mee samenhangen.

Naasten van mensen met verslavingsproblemen: Een verslaving heeft veel invloed op iemands leven, maar ook op het leven van mensen uit de omgeving ("naasten"). Deze naasten ervaren relatief vaak zelf ook psychische last. Vroegsignalering is van belang om naasten te ondersteunen de situatie de baas te blijven. Tevens zien wij dat als naasten in hun kracht staan dit ook positieve effecten heeft op de persoon met verslavingsproblematiek, de behandelingsbereidheid en de motivatie om te veranderen.

Ouderen, alcohol & medicatiegebruik: met een toenemende groep ouderen in de maatschappij zien wij ook dat in deze leeftijdsgroep problemen met betrekking tot alcohol en medicatiegebruik toenemen. Ouderen vormen daarmee een belangrijk doelgroep voor Verslavingspreventie, bijvoorbeeld in relatie tot valpreventie.

Via Kansrijke Start wordt gewerkt aan een alcoholvrije omgeving voor pasgeborenen. 'Voorzorg' wordt ingezet indien er sprake is van (of verhoogd risico op) o.a. alcohol/drugsproblematiek). De programma's OKO en Vroegsignalering alcoholproblematiek worden tot op heden niet ingezet in onze gemeente, maar Novadic-Kentron en de afdeling Veiligheid van de gemeente zijn wel actief op dit gebied. Middels voorlichting (door Novadic-Kentron), handhaving (gemeente) en begeleiding/coaching van zwangeren (Voorzorg/TWB). Het alcoholbeleid wordt nageleefd/uitgevoerd door onze handhavers en er zijn goede contacten met de horeca.

Gezonde voeding wordt door de GGD en de Fitfabriek (ons gemeentelijk sportbedrijf) gestimuleerd

door aanbod van schoolfruit en smaaklessen op diverse scholen. Dertien scholen hebben het predicaat 'gezonde school'. Ook wordt er gewerkt aan gezonde scholen/sportkantines.

Bergen op Zoom heeft een Delta Agrifood Business (DAB). Dit is een open innovatie- en expertisecentrum van het bedrijfsleven en het onderwijs op het gebied van plantbases agrifood. De onderneming focust o.a. op de verschuiving van dierlijke naar plantaardige eiwitten en wil op die manier bijdragen aan gezondere voeding. De Fitfabriek werkt met hen samen, en voor de toekomst willen wij hun kennis graag met de GALA doelstellingen verbinden.

Gezonde Leefomgeving

Uit de resultaten van de GGD-monitor Gezonde Leefomgeving blijkt dat 91% in Bergen op Zoom een voldoende geeft voor zijn eigen woonomgeving. Groen in de buurt vindt 96% van de Bergenaren belangrijk. Is er dan voldoende groen? Van de 65-plussers vindt 89% van wel, van de 19-64-jarigen vindt 80% dat er voldoende groen is.

De inrichting van de fysieke leefomgeving bevordert (mentale) gezondheid en brengt mensen meer in beweging.

80% van de inwoners van Bergen op Zoom vindt de eigen gemeente aantrekkelijk om te bewegen (in West-Brabant vindt 83% dat). Een beweegvriendelijke omgeving is nodig omdat steeds minder inwoners voldoen aan de beweegrichtlijn en minder vaak lopend of fietsend naar het werk gaan. Wij willen onze inwoners graag verleiden om meer te bewegen.

78% vindt dat de buurt voldoende verkoeling geeft (hittestress). Dit is flink gestegen t.o.v. 2020, want toen vond 68% dat.

Concluderend zijn de meeste inwoners positief over de fysieke leefomgeving. Desalniettemin zijn er ook aandachtspunten:

25% van de ouders 0 – 11 jaar mist een speeltuintje in de buurt (in West-Brabant is dit 20%).

25% wordt ernstig gehinderd door geluid (West-Brabant 22%)

73% is bezorgd over blootstelling aan fijnstof (West-Brabant 70%)

Inwoners zijn daarnaast bezorgd over de invloed van de energiecrisis op het dagelijks leven. Uit de GGD-cijfers blijkt dat inwoners die moeite hebben met rondkomen veel vaker heel of extreem bezorgd zijn over de energiecrisis. Ook hebben zij vaker te maken met schimmel/vocht in de woon-/slaapkamer.

Vanuit de Omgevingswet, het Lokale Gezondheidspreventieakkoord en het lokale Sportakkoord wordt er gewerkt aan een gezonde leefomgeving en 'Health in all policies'.

Denk hierbij aan bewegroutes, gezonde beplanting (fruit), voorkomen van hittestress e.d. In dat kader is er in 2022 een beleidsnota vastgesteld (Bewegen, Spelen en Ontmoeten) waarin is weergegeven hoe de leefomgeving eruit zou moeten zien om gezond op te groeien, vitaal te blijven en mentaal gezond te zijn (voor jong en oud).

In de Omgevingsvisie 2035 zijn de ambities en beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn vastgelegd. Uitdagingen zijn gelegen in het fijn blijven wonen en werken én het beschermen van de natuur. Binnen de omgevingsvisie zijn drie sleutelgebieden aangewezen in Bergen op Zoom waar kansen liggen, o.a. als het gaat om het aanmoedigen van een gezonde levensstijl (door ontspannen, buiten zijn, bewegen, ontmoeten en beleven), duurzamer bouwen, gezond groen en water toevoegen.

De nota 'Bewegen, Spelen en Ontmoeten' en de omgevingsvisie zijn het uitgangspunt voor de besteding van de middelen t.a.v. een gezonde leefomgeving. Plannen met betrekking tot de inrichting van een fysieke gezonde leefomgeving dienen te passen binnen deze kaders.

Mentale gezondheid

Uit het regionale framework van de GGD blijkt dat ernstige psychische klachten bij volwassenen in de gemeente Bergen op Zoom minder vaak voorkomen ten opzichte van de regio. Lichtere klachten daarentegen, komen juist vaker voor.

Uit de jeugdmonitor van de GGD komt een zorgelijk beeld naar voren t.a.v. meisjes en mentale gezondheid.

Bijna de helft van de meisjes ervaart psychische klachten in Bergen op Zoom (48%). Daarnaast heeft 24% van onze jongeren in de laatste 12 maanden wel eens serieus aan suïcide gedacht, en 6% zelfs

heel vaak. In de komende jaren moet blijken of dit een piek is (een mogelijk na-ijlend effect van de Coronaperiode) of een structurele stijging van psychische klachten.

De GGZ staat onder druk. Er zijn wachtlijsten en er is een tekort aan hulpverleners. Vanwege de wachtlijstproblematiek en de personeelstekorten is er in april 2023 een nieuwe aanpak gestart door de GGZ en ketenpartners o.a. om de wachtlijsten terug te dringen. Ook wordt ingezet op regiokrachtenbundeling. Met de GALA middelen willen wij dit nog versterken door extra in te zetten op de veel voorkomende lichtere klachten om zwaardere problematiek te voorkomen en ondersteuning te kunnen bieden aan mensen die op de wachtlijst staan.

Versterken sociale basis, eenzaamheid & mantelzorg

Bestaanszekerheid

21% van de inwoners van Bergen op Zoom heeft enige tot grote moeite met rondkomen. Dit percentage is gelijk aan de regio en aan de landelijke cijfers. 18-64 jarigen, laagopgeleiden en vrouwen hebben vaker moeite met rondkomen.

Eenzaamheid

Uit cijfers van de GGD blijkt dat eenzaamheidscijfers (zowel voor jeugdigen als volwassenen) enigszins² hoger zijn in gemeente Bergen op Zoom dan in de regio. In Bergen op Zoom voelt 51% van de inwoners van 18 jaar en ouder zich matig tot zeer eenzaam. 36% is sociaal eenzaam (gemis van contacten), 31 % is emotioneel eenzaam (mist intieme band), 8% mist emotionele steun.

Migratieachtergrond speelt een duidelijke rol bij gevoelens van eenzaamheid. Zo gaven in 2020 West-Brabantse ouderen met een niet-Westerse migratieachtergrond het vaakst aan eenzaam te zijn (57%) Van ouderen met een Westerse migratieachtergrond gaf 53% aan gevoelens van eenzaamheid te ervaren.

Ernstige tot zeer ernstige eenzaamheid komt veel vaker voor bij ouderen met een niet-Westerse migratieachtergrond. Onder deze doelgroep gaf 22% aan ernstig tot zeer ernstig eenzaam te zijn, t.o.v. 13% onder ouderen met een Westerse- en 10% met een Nederlandse migratieachtergrond. Slechts 8% van de 19-64-jarigen ervaart veel sociale samenhang in gemeente Bergen op Zoom (in West-Brabant is dat 11%). Onder 65-plussers ligt dat percentage op 18% (West-Brabant 20%).

In Bergen op Zoom doet 20% van de inwoners vrijwilligerswerk (in Nederland is dit 25%). Meer mannen en 65-plussers doen vrijwilligerswerk. Na een dip in het percentage vrijwilligers in 2020, vanwege de lockdown is het percentage nog niet terug op het niveau van 2016. Qua sociale samenhang liggen er dus kansen voor verbetering.

Netwerken 'Ontmoeten in de wijk' en netwerk 'Samen voor elkaar'

Op dit moment is er in Bergen op Zoom een netwerk 'Ontmoeten in de wijk' actief, met zowel private als gemeentelijke aanbieders van ontmoetingsplekken in de wijk. Op dit moment wordt gewerkt aan een advies over het doorontwikkelen van de gemeentelijke wijk- en jongerenontmoetingscentra. Hier wordt het netwerk bij betrokken. We willen inzetten op meer verbinding en sociale samenhang en wijkgericht werken.

Ook wordt het netwerk 'Samen voor elkaar' ondersteund. Dit netwerk bestaat uit diverse welzijnspartners (Humanitas, Wijzijn, GGD, TWB), alsook de bibliotheek en diverse ouderenorganisaties (Bergse Actieve Senioren, de Zonnebloem, wijkcommissie Noordgeest, Overleg Ouderenorganisaties Bergen op Zoom, Algemene Nederlandse Bond voor Ouderen en Stichting Welzijn Visueel Gehandicapten).

Deze organisaties hebben met behulp van vrijwilligers en/of professionals de mogelijkheid om 'achter de voordeur' te komen bij mensen. Daarnaast worden vanuit dit netwerk diverse activiteiten georganiseerd gericht op 'vitaal ouder worden', door ontmoeting te faciliteren, de sociale basis te verstevigen en zo ook eenzaamheid tegen te gaan.

Financiering van dit netwerk vindt t/m 2023 plaats op basis van 'Coronagelden'. Omdat dit netwerk relatief nieuw is heeft de focus gelegen op 'elkaar leren kennen' en het netwerk onder de aandacht brengen bij inwoners en professionals in Bergen op Zoom.

De komende periode is het de bedoeling dat er met dit netwerk méér ouderen worden bereikt, er meer

² De GGD heeft in de weergave van de data op GALA-onderdelen onderscheid gemaakt tussen 'significant' afwijkend van de regio, dan wel 'enigszins' afwijkend van de regio. Omdat de data van de regio al in negatieve zin afwijken van het landelijk gemiddelde is ervoor gekozen om ook de 'enigszins' afwijkende data op te nemen in dit plan van aanpak.

lijn en samenhang wordt aangebracht in de activiteiten die de verschillende betrokken organisaties organiseren, de onderlinge samenwerking wordt verstevigd en het netwerk zelf wordt uitgebreid tot een volwaardige lokale coalitie, zoals bedoeld in het programma Eén tegen eenzaamheid.

Indicatielose dagbesteding Café Entree

In seniorencomplex Residentie Meilust kunnen alle ouderen gebruik maken van Café Entree, een vorm van indicatielose dagbesteding gericht op ontmoeting. Dit wordt georganiseerd door Thuiszorg West Brabant die tevens kleinere hulpvragen kan afvangen. Hierdoor wordt er minder gebruik gemaakt van dagbesteding mét een indicatie. Deze voorziening voorziet in een behoefte van ouderen die eerder deelnamen aan dagbesteding met een indicatie en waarbij met name sprake was van eenzaamheidsproblematiek.

Mantelzorg en respijtzorg

Met betrekking tot mantelzorg valt in de cijfers op dat er in Bergen op Zoom iets méér kinderen mantelzorg verlenen, ten opzichte van de regiogemeenten. 17% van de mantelzorgers in Bergen op Zoom voelt zich zwaarbelast of overbelast. Meer vrouwen (dan mannen) voelen zich zwaar- tot overbelast. Dit percentage is gelijk aan de regiogemeenten en aan Nederland.

Ondersteuning voor mantelzorgers is in gemeente Bergen op Zoom geborgd via onze welzijnsinstelling.

Respijtzorg is momenteel enkel georganiseerd via de zorgverzekeraar. Binnen de Wmo zijn er vanuit de gemeente afspraken gemaakt over respijtzorg, maar van dit aanbod wordt vooralsnog weinig/geen gebruik gemaakt. In overleg met de welzijnsinstelling wordt onderzocht waar behoeftes liggen van mantelzorgers en hoe groot de omvang is van deze groep. Dit onderzoek wordt uitgevoerd op de schaal van de Brabantse Wal, samen met de gemeenten Steenbergen en Woensdrecht.

Welzijn op recept

Sinds 1 januari 2023 wordt Welzijn op Recept in Bergen op Zoom uitgevoerd door WijZijn Traverse. Een welzijnscoach is werkzaam binnen Medisch Centrum De Poort (in wijk Oost waar de meeste aandachtspunten zijn, hier zijn 6 huisartsen gevestigd met 15.000 patiënten) en huisartsenpraktijk De Boswachter (een kleinere praktijk in wijk Meilust).

Na een klein halfjaar lopen de aanmeldingen vanuit huisartsen op en worden er mooie matches gemaakt tussen inwoners en activiteiten. Hierdoor ontstaat er een nog kortere weg naar welzijn en meer gebruik van activiteiten uit het voorliggend veld alvorens maatwerk wordt ingezet. Hierdoor wordt het welbevinden van inwoners met psychosociale problematiek verhoogd en wordt het zorggebruik en gebruik van maatwerk verlaagd.

Sport Bewegen en Cultuur

Bergen op Zoom heeft een lokale uitvoeringsnota op sport en bewegen. Hierin zijn vier speerpunten geformuleerd:

1. Een samenhangend en divers sport- en beweegaanbod
2. Komen tot sterke sportverenigingen
3. Kwalitatieve en betaalbare sport- en beweegaccommodaties
4. Verbinding tussen breedtesport en topsport

In het verlengde hiervan is het Lokaal Sportakkoord tot stand gekomen, welke in 2023 is herijkt aan de hand van 'Hoofdlijnen Sportakkoord II, Sport Versterkt'. In samenspraak met de lokale sportsector, het gemeentelijk sportbedrijf (de Fit-Fabriek) en betrokken maatschappelijke organisaties wordt hier vorm en uitvoering aan gegeven. Er wordt gewerkt aan het fundament, het bereik en de (zichtbare) betekenis van sport en bewegen door in te zetten op een viertal pijlers:

inclusie en diversiteit, vitale sportaanbieders, sociaal veilige sport en vaardig in bewegen.

Vanuit het beleidskader op cultuur zijn de volgende speerpunten geformuleerd in relatie tot het sociaal domein:

Talentontwikkeling	Ieders talent is waardevol en verdient het om ruimte te krijgen, ongeacht leeftijd, achtergrond of mate van ontwikkeling.
Diversiteit aanbod	Door open te staan voor een brede doelgroep kunnen nieuwe verbindingen ontstaan met nieuwe mogelijkheden voor een diversiteit aan cultuuruitingen.
Sterk verenigingsveld	De ambitie is een cultuursysteem dat weerbaar is, midden in de

	maatschappij staat en dat vertrekkend vanuit eigen kracht en zelfbewustzijn zich verbonden weet met de maatschappij.
--	--

In het verlengde daarvan wordt gewerkt aan een nog stevigere verbinding van cultuur binnen het sociale domein en wordt daarbij de aansluiting gezocht bij de landelijke thema's zoals inclusie en diversiteit en de rol en betekenis van cultuur op het welzijn en de gezondheid van inwoners.

Brede Regeling Combinatiefunctionarissen

Om uitvoering te geven aan een groot deel van deze doelstellingen en ambities op sport, bewegen en cultuur zijn vanuit de Brede Regeling Combinatiefuncties verschillende functionarissen aangesteld. Deze functionarissen zijn in dienst van het gemeentelijke sportbedrijf en het CKB (centrum voor de Kunsten Bergen op Zoom).

Het team voor sport bestaat uit een JOGG-regisseur, een verenigingsondersteuner, een buurtsportcoach onderwijs, een buurtsportcoach sociaal domein, een beweegcoach Uniek Sporten en verschillende beweegcoaches voor wijkactiviteiten. In afstemming met De Fitfabriek wordt met combinatiefunctionarissen via het CKB o.a. ingezet op gratis kunst en cultuurlessen voor én in de wijk. Samen met partners als S&L-zorg en welzijnsorganisatie WijZijn worden verder diverse kunstprojecten opgezet voor kwetsbare doelgroepen.

De belangrijkste opgaven voor gemeente Bergen op Zoom

Op basis van de hierboven beschreven data, de opdracht die er ligt vanuit het GALA én dat wat we al doen in Bergen op Zoom, is hieronder beschreven wat de belangrijkste opgaven zijn die de komende jaren aandacht en inzet vragen.

Gezonder gedrag bevorderen bij inwoners

Vanuit de data blijkt dat overgewicht, mentale gezondheid en bewegen aandacht vragen. Minder dan de helft van de kinderen en volwassenen voldoet aan de beweegnorm. Ook het percentage ouderen dat voldoet aan de beweegnorm is zorgelijk. We willen ons blijven inzetten voor een gezonde leefstijl en leefomgeving, waarbij we specifiek aandacht geven aan wijken waar sprake is van inwoners met een lage SES, dan wel een migratieachtergrond. Dit doen we door inzet op meer bewegen, gezond eten en sporten en op een gezonde leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten.

Terugdringen van gezondheidsachterstanden

Uit de beschikbare data blijkt dat inzet hierop in de wijken Oost, Tuinwijk/Noordgeest, Centrum het meest kansrijk is om gezondheidsachterstanden te bestrijden. Daarbij is aandacht nodig voor armoede en laaggeletterdheid. Ook speelt voorlichting een belangrijke rol, zodat inwoners zich ervan bewust worden dat zij zelf kunnen bijdragen aan het voorkomen van ernstige (chronische) ziekten door hun leefstijl aan te passen.

Het realiseren van een inclusieve samenleving

Eén van de belangrijkste opgaven binnen cultuur en sport is dat we een inclusieve samenleving willen zijn. Ieders talent is waardevol en verdient het om ruimte te krijgen, ongeacht leeftijd, achtergrond of mate van ontwikkeling. We werken aan een samenleving waarin iedereen een aandeel heeft en waar het besef van wederkerigheid centraal staat. Dit bereiken we o.a. door het sport- en cultuuraanbod divers en toegankelijk te maken voor alle doelgroepen, ook voor doelgroepen die nu nog niet of onvoldoende worden bereikt, waaronder in ieder geval mensen met een beperking, jongeren en ouderen.

Het verstevigen van de sociale basis

We hebben hiertoe een goede basis gelegd, maar zien mogelijkheden om de sociale basis verder te versterken op het gebied van ontmoeting, wijkverbinding, vroegsignalering en preventie. Met onze partners streven we naar een inclusieve samenleving waarin mensen op elkaar kunnen rekenen. Dit draagt ertoe bij dat mensen naar elkaar omzien, problemen tijdig worden gesignaleerd en mensen zelf onderdeel zijn van de oplossing.

Binnen het verstevigen van de sociale basis is specifiek aandacht voor eenzaamheid, zelfzorgvoorzieningen, passende ondersteuning voor mantelzorgers en het verstevigen/verbreden van de ketenaanpak Welzijn op Recept.

Het beter bereiken van inwoners die moeilijker regie kunnen voeren op de eigen gezondheid

Er is meer aandacht nodig voor het bereiken van kwetsbare en moeilijker te bereiken doelgroepen, waaronder kwetsbare ouderen, mensen met een migratieachtergrond en mensen met een lage SES. Dit biedt kansen om oplopende gezondheidsachterstanden te beperken. Aansluitend is een langdurige aanpak nodig in samenwerking met inwoners om tot blijvende verandering te komen.

Integrale aanpak op Gezond & vitaal ouder worden

Met het oog op de vergrijzing in combinatie met de ontwikkeling dat ouderen steeds langer thuis zullen wonen, ligt er een opgave om breed en integraal in te zetten op gezond en vitaal ouder worden. Een samenhangende aanpak is nodig op het gebied van (onder)voeding, sport, bewegen en cultuur tot het tegengaan van eenzaamheid, advanced care planning, ouderenmishandeling/-uitbuiting en de ontwikkeling naar een dementievriendelijke gemeente. Daarnaast ligt er een landelijke opdracht om een lokale woonzorgvisie op te stellen, met aandacht voor passende woonvoorzieningen voor ouderen. Dit laatste valt buiten de kaders van dit plan van aanpak, maar deze thema's hangen wel met elkaar samen.

Passende ondersteuning inzetten en voorkomen dat er (onnodig) een beroep wordt gedaan op zwaardere (GGZ)-zorg

Juist omdat er meer mensen met lichtere klachten zijn, dan met zwaardere klachten (data GGD-monitor) loont het om hierop in te zetten om de mentale weerbaarheid en mentale gezondheid van inwoners te versterken.

3. Wat wil de gemeente bereiken? (Doelen en resultaten)

Hoofddoel

Zoals beschreven in de inleiding streven we samen met onze partners naar een **gezonde generatie en een gezonde leefomgeving**, middels de uitgangspunten van **Positieve Gezondheid**. Dat is ons hoofddoel.

Hieronder staan per onderdeel de doelen en beoogde resultaten beschreven, die aansluiten bij de doelen uit het GALA, Hoofdlijnen Sportakkoord II en het addendum BRC.

Op welke wijze aan deze doelen wordt gewerkt wordt verder toegelicht in onderdeel B. 'Wat gaat de gemeente daarvoor doen?'

Sport, bewegen en cultuur en de samenhang met Gezondheid en Sociale basis

Sport, bewegen en cultuur levert een bijdrage aan een gezonde leefstijl. We zien dat sport, bewegen en cultuur een positief effect heeft op de **lichamelijke functies**, zoals fysiek functioneren, energie, klachten en pijn. Sport, bewegen en cultuur heeft ook een positief effect op het **mentaal welbevinden** van inwoners, waaronder het cognitief functioneren, eigenwaarde, respect en veerkracht. Inwoners hebben de keuze om alleen te sporten, bewegen en kunst te beoefenen of te ervaren, in groepsverband of in verenigingsverband. Bij de twee laatste speelt het aangaan van **sociale contacten en betekenisvolle relaties**.

Doelen Sport, bewegen en cultuur:

Doelen Hoofdlijnen Sportakkoord II (geïntegreerd met doelen op cultuur):

- Inclusie en diversiteit in de sport en cultuur vergroten
- Sociaal veilige sport en cultuur creëren
- Vitale sport en cultuuraanbieders: vergroten van de kwaliteit, veiligheid en toegankelijkheid van het sport- en cultuuraanbod
- Vaardig in bewegen: een leven lang sporten en bewegen voor ieder kind en iedere jongere.
- Ruimte voor sport, bewegen en cultuur: een toekomstbestendige sport- en cultuurinfrastructuur
- Maatschappelijke waarde van topsport en talentontwikkeling optimaliseren.

Doelen addendum BRC (op het gebied van sport en cultuur)

- Meer kinderen, jongeren en volwassenen die sporten, bewegen en meedoen aan cultuur (ook kwetsbare groepen en mensen die achterblijven in sport-, beweeg- en cultuurdeelname)
- Sterke aanbieders in sport, bewegen en cultuur, waarbij kwaliteit, veiligheid en toegankelijkheid geregeld is
- Een sterke verbinding tussen sport, bewegen en cultuur met andere domeinen en programma's (onderwijs, gezondheid, zorg, welzijn en sociale zaken/armoede & schulden).

Beoogde resultaten Sport, bewegen en cultuur in relatie tot GALA:

- We zorgen lokaal voor een steviger verbinding tussen sport en bewegen en cultuur, gezondheid en preventie en de sociale basis.
- We bereiken zoveel mogelijk inwoners (kinderen, jongeren, volwassenen én ouderen) met het sport-, cultuur- en beweegaanbod.
- We sluiten aan bij de specifieke behoeften van ouderen rond bewegen en cultuur middels een passend cultuur- en beweegaanbod.
- Ons sport- en cultuuraanbod is divers en toegankelijk voor alle doelgroepen, ook voor doelgroepen die nu nog onvoldoende worden bereikt, waaronder ten minste mensen met een beperking, inwoners met een lage SES, jongeren en ouderen

Gezondheid en Sociale basis

Doelen gezondheid en Sociale basis

- Meer inwoners leven gezond en maken een gezonde levensstijl een vanzelfsprekend onderdeel van hun leven.
- We zetten in op het terugdringen van gezondheidsachterstanden. Voor gelijkere gezondheidskansen is inzet nodig vanuit alle beleidsdomeinen en inzet van ervaringskennis.
- Inwoners ervaren een gezonde leefomgeving, die uitnodigt tot bewegen, ontmoeten, gezond eten en sporten.
- Kwetsbare inwoners (bijvoorbeeld kwetsbare ouderen, mensen met een lage SES en

inwoners met een migratieachtergrond worden bereikt met aanbod dat is afgestemd op hun behoeften en voeren zoveel als mogelijk regie op de eigen gezondheid.

- In onze wijken is sprake van een sterke sociale basis, waarin alle inwoners op elkaar kunnen rekenen, naar elkaar omzien en samen onderdeel uitmaken van oplossingen.
- Onze ouderen worden vitaal ouder en ontvangen waar nodig passende ondersteuning.
- Voor inwoners die dit nodig hebben is een passend ondersteuningsaanbod om de fysieke en mentale gezondheid preventief te versterken.
- Inwoners zijn op de hoogte van het ondersteuningsaanbod, dat laagdrempelig toegankelijk en inclusief is.

Beoogde resultaten Gezondheid en Sociale basis

- We realiseren samenhang tussen het bestaande beleidskader/subsidiebeleid van Doen Wat Nodig Is en het Gezond en Actief Leven Akkoord. In de evaluatie van 'Doen Wat Nodig is' wordt verkend of en op welke wijze 'Gezond en Actief Leven' kan worden opgenomen als opgave/speerpunt in dit beleidskader. (Binnen 'Doen wat Nodig is zijn speerpunten op wijkniveau uitgewerkt (en worden deze gemonitord)
- In samenhang met 'Doen wat Nodig is' wordt een lokale wijkgerichte aanpak ontwikkeld met een visie op de sociale basis en aandacht voor gebiedsgerichte uitvoering met het doel om gezondheidsachterstanden terug te dringen (2024/2025).
- Gemeente Bergen op Zoom beschikt over een lokale ketenaanpak Kansrijke Start, inclusief interventies, waaronder Voorzorg en Stevig Ouderschap en online cursussen Opvoeden. De lokale coalitie werkt actief samen rond de eerste 1000 dagen van kinderen. Het aanbod en de verbindingen tussen geboortezorg, kraamzorg, JGZ en sociaal domein worden verder uitgewerkt.
- Gemeente Bergen op Zoom zorgt dat inwoners in een vruchtbare leeftijd (in een kwetsbare situatie) regie kunnen nemen op hun kinderwens, door (prenatale) voorlichting en zo nodig worden ondersteund in de kosten van anticonceptie.
- Gemeente Bergen op Zoom sluit aan bij de landelijke aanpak 'Mentale gezondheid van ons allemaal', zet kansrijke interventies in en richt een lotgenotencontactplatform op (voor diverse lotgenoten contacten) gericht op zelfzorg. Daarnaast wordt er binnen de GGZ ingezet op zelfzorg (herstelacademie), waar mensen laagdrempelig hulp en ondersteuning kunnen krijgen van ervaringsdeskundigen (tevens wachtlijstoverbrugging).
- Gemeente Bergen op zoom heeft een lokale netwerkaanpak voor kinderen met obesitas (2025) en een in kaart gebracht aanbod van Gecombineerde Leefstijlinterventies (GLI) voor volwassenen met overgewicht. Ook Kind naar Gezond Gewicht wordt opgepakt als ketenaanpak vanuit IZA. Daar moet het lokale aanbod op aansluiten.
- Het risico op vallen bij ouderen wordt vroegtijdig gesignaleerd in zowel het zorgdomein als het gemeentelijk domein en dit wordt ondersteund door laagdrempelige toegang tot valpreventief aanbod en een regulier beweegaanbod (nazorg). Hierdoor komen er jaarlijks minder ouderen (65+) op de spoedeisende hulp naar aanleiding van een val.
- Bij besluitvorming over de fysieke leefomgeving wordt gezondheidskennis van de GGD toegepast, met het doel om een gezondheid bevorderende en – beschermende leefomgeving te realiseren (denk hierbij aan geluid- en luchtkwaliteit, maar ook klimaatverandering, schimmelwoningen, allergieën en infectieziekten).
- We zetten preventief in op het voorkomen van het gebruik van alcohol, tabak en drugs door jongeren met onze partner Novadic-Kentron.
- Gemeente Bergen op Zoom versterkt nog meer de inzet van de sociale basis en de algemene voorzieningen als passende laagdrempelige maatschappelijke ondersteuning, waar mogelijk zonder indicatie en/of als zelfzorgvoorziening.
- De ondersteuning voor mantelzorgers wordt verstevigd en samen met zorgverzekeraars wordt een respijtzorgaanbod ontwikkeld dat past bij de behoeften van mantelzorgers.
- We versterken het bestaande netwerk in Bergen op Zoom tegen eenzaamheid en zetten in op een lokale aanpak eenzaamheid.

- We bereiken méér inwoners met de bewezen effectieve interventie Welzijn op Recept.
- We dringen gezondheidsachterstanden terug door aan te sluiten bij het onderwijskansenbeleid en wijknetwerken op te zetten rondom achterstandsscholen om gericht met wijkpartners specifieke wijk/buurtproblematiek te kunnen adresseren.

Gerelateerde nota's:

- [bestuursakkoord-2022-2026-samen-bergen-verzetten.pdf \(bergenopzoom.nl\)](#)
- [publieksversie_omgevingsvisie.pdf \(sim-cdn.nl\)](#)
- [Subsidiebeleid 'Doen wat Nodig is' gemeente Bergen op Zoom](#)
- [Subsidieregeling GALA Bergen op Zoom 2023 \(www.bergenopzoom.nl\)](#)
- [Kadernota sport en bewegen Bergen op Zoom \(kennisbankportenbewegen.nl\)](#)
- [Cultuurvisie Bergen op Zoom november 2013](#)
- Nota Bewegen, Spelen, Ontmoeten 2022 –2030 (geen externe link beschikbaar)
- Lokaal Preventieplan vroegsignalering, normalisering en preventie (geen externe link beschikbaar – dit plan gaat op in het plan van aanpak GALA)
- Lokaal Sportakkoord II (geen externe link beschikbaar)
- Lokale Inclusie Agenda
- Pijlervisie sociaal domein (geen externe link beschikbaar – nog in ontwikkeling)
- Onderwijskansenbeleid 2024 (geen externe link beschikbaar)
- Regionale samenwerkingsstructuur Samenwerken aan preventie en positieve gezondheid in West-Brabant (geen externe link beschikbaar)
- [IZA Regiobeeld West-Brabant \(dejuistezorgopdejuistepiek.nl\)](#)

4. Wat gaat de gemeente daarvoor doen? (Uitvoering en samenwerking)

Globale planning 2023 t/m 2026

De hieronder beschreven aanpak geldt voor de periode 2023 t/m 2026. In grote lijnen hanteren we hierbij de volgende werkwijze:

2023: We bouwen voort op wat er al is en aanvullend:

- Stellen we dit integrale plan van aanpak op voor 2024 en verder, en worden op specifieke GALA-onderdelen nadere plannen uitgewerkt.
- Stellen we een subsidieregeling GALA open per 10 juli 2023.
- Geven subsidiepartners, op basis van de subsidieregeling GALA, uitvoering aan activiteiten en initiatieven.
- Vormen we waar nodig lokale coalities en stellen (integrale) coördinatoren aan, ten behoeve van o.a. de ketenaanpakken.
- Verkennen we met onze partners & via inwonerparticipatie wat er nodig is ten behoeve van implementatie en uitvoering in 2024 en verder. Zowel om zaken uit te bouwen als nieuwe onderdelen (o.a. valpreventie) te implementeren.
- Verkennen we wat uitvoering vraagt op lokale, dan wel regionale schaal.
- Bereiden we de implementatie van het plan van aanpak 2024 en verder voor, bijv. het aanstellen van coördinatoren, het faciliteren van trainingen en het versterken van bestaande netwerken.

2024/2025: We bouwen de aanpak verder uit en passen aan waar nodig

- We geven uitvoering aan de ketenaanpakken en andere onderdelen van GALA.
- Waar nodig passen we onderhavig plan van aanpak aan, met nieuwe inzichten.
- We ontwikkelen een wijkgerichte aanpak 'Gezond en Actief Leven' en integreren dit in ons subsidiebeleid van Doen Wat Nodig Is.
- We breiden het lokale netwerk met preventiepartners uit tot een brede beweging t.b.v. een integrale aanpak met draagvlak onder partners en inwoners.
- We verbinden de lokale aanpakken met de regionale ketenaanpakken

2026 en verder: We verdiepen & borgen de uitvoering GALA

Waar nodig passen we het plan van aanpak aan met inzichten die in de jaren ervoor zijn opgedaan. We verbinden met innovatie (o.a. door te onderzoeken waar verbinding mogelijk is met het Delta Agrifood Business lab).

Borging na 2026

Onduidelijk is nog hoe we de aanpak kunnen borgen na 2026. Voor een aantal onderdelen zijn in 2026 al geen Rijksmiddelen meer gereserveerd en voor ná 2026 is op dit moment onbekend hoe het Rijk Gezond en Actief Leven wil financieren. Dit maakt de periode na 2026 onzeker en bemoeilijkt de borging van deze aanpak.

Daarbij plaatsen we de kanttekening dat dit beleid het uitdagend maakt om samenwerkingspartners te enthousiasmeren om tot een daadwerkelijke systeemverandering te komen indien GALA een tijdelijk karakter heeft.

We hebben ons voor dit plan beperkt tot een beschrijving van de uitvoering op hoofdlijnen, aangezien wij onze partners en inwoners hierbij nog willen betrekken om te komen tot nadere uitwerking en daarnaast ook in afwachting zijn van subsidieaanvragen (en de daarin beschreven voorstellen voor activiteiten en initiatieven vanuit onze partners) voor 2023.

Op basis van de beschikbare data zal, naast de basisinzet gericht op alle inwoners in het kader van opgroeien in een gezonde leefomgeving en vitaal blijven, in elk geval extra aandacht gaan naar (kwetsbare) ouderen (i.v.m. vergrijzing en vitaal ouder worden), mensen met een migratieachtergrond (i.v.m. gezondheidsachterstanden), mensen met een lage SES (i.v.m. gezondheidsachterstand en beperkte gezondheidsvaardigheden), zoals eerder beschreven in dit plan van aanpak in de 'belangrijkste opgaven'.

Uitvoering en samenwerking t.b.v. Hoofdlijnen Sportakkoord II en Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) - geïntegreerd met cultuur:

Sport en cultuur worden ingezet als doel én als middel. We bevorderen van sport- en culturele activiteiten en programma's die bijdragen aan het verbeteren van een gezonde leefstijl, persoonlijke expressie, sociale verbondenheid en fysieke en geestelijke gezondheid. Samenwerking tussen sport, cultuur, zorg en/of welzijn biedt daarbij veel kansen. Bijvoorbeeld kansen om een bredere doelgroep, vooral ook kwetsbare doelgroepen, te bereiken en daarmee een bijdrage te leveren aan maatschappelijke vraagstukken als eenzaamheid en armoede. Omgekeerd bieden culturele activiteiten binnen het sociaal domein kansen om mensen positief te stimuleren en inspireren. Concreet wordt met sport en cultuur ingezet op de volgende maatschappelijke opgaven uit het GALA: Terugdringen van gezondheidsachterstanden
Bevorderen van een gezonde leefstijl om overgewicht terug te dringen
Versterken van de sociale basis
Verstevigen van beweegaanbod voor ouderen ten behoeve van valpreventie
Inzet van sport, bewegen en cultuur om de mentale gezondheid te versterken en eenzaamheid tegen te gaan en als aanvulling op of onderdeel van Welzijn op recept.

N.B. De precieze invulling hiervan dient nog nader te worden uitgewerkt. Dit komt mede omdat de Brede Regeling Combinatiefunctionarissen vraagt om cofinanciering. Momenteel zijn hiervoor geen extra gemeentemiddelen beschikbaar. Cofinanciering zal derhalve op een andere wijze moeten worden ingericht, mogelijk uit andere onderdelen van de Brede SPUK-regeling.

Om te werken aan bovengenoemde doelen/ambities wordt gebruik gemaakt van de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC). Uit deze regeling worden verschillende functionarissen aangesteld op basis van de zes profielen uit de regeling (sportinbuurt.nl) en de input van het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunsten (LKCA) binnen het gemeentelijk Sportbedrijf en het Centrum voor de Kunsten Bergen op Zoom (CKB). Deze functionarissen zorgen voor actieve toeleiding naar sport- en cultuuraanbod, door de verbinding te leggen met verschillende beleidsterreinen (onderwijs, welzijn, zorg en armoede) met meer aandacht voor de inwoners die momenteel achterblijven in de sport- en cultuurdeelname. Daarbij wordt de coördinator Sport en Preventie aangesteld die fungeert als kartrekker van het lokaal sport- en beweegakkoord (Sportakkoord II) en de spin in het web is op het gebied van sport en gezondheid in de gemeente. Er wordt hiermee gezorgd voor de verbinding met de andere doelstellingen binnen het GALA.

Om ervoor te zorgen dat meer inwoners terecht kunnen bij het aanbod op gebied van sport, bewegen en cultuur zullen de functionarissen ook inzet plegen op het versterken van de lokale aanbieders. Hierbij wordt ondersteuning geboden op het gebied van toegankelijkheid, (sociale) veiligheid en vitaliteit van de aanbieder.

Vanwege de variërende gezondheidsachterstanden in de wijken/kernen van de gemeente Bergen op Zoom, gaat ingezet worden op een meer wijkgerichte aanpak.

In wijken waar sprake is van bovengemiddelde gezondheidsachterstanden (waaronder wijk Oost) gaan we met verschillende doelgroepen in gesprek om tot een passend aanbod te komen en ondersteuningsmogelijkheden te ontwikkelen. We streven er naar om het laagdrempelig ondersteuningsaanbod voor bewegen en deelname aan cultuur te vergroten en zo meer inwoners met gezondheidsachterstanden te bereiken.

Met behulp van het Sportakkoord II vergroten we het netwerk rond de sportsector door te werken aan de ambities: fundament op orde, bereik vergroten, meer (zichtbare) betekenis. Er wordt gewerkt aan het realiseren van een fysieke leefomgeving die uitnodigt en mogelijkheden biedt om laagdrempelig te bewegen in de buurt (op basis van de nota Sport, Bewegen en Ontmoeten). Daarbij wordt ervoor gezorgd dat het aanbod van cultuur- en beweegprogramma's vindbaar en toegankelijk zijn voor de doelgroepen die momenteel nog niet bereikt worden en meer gezondheidsachterstanden hebben. Dit gaan we doen door de verbinding te leggen met andere beleidsterreinen en samenwerkingsverbanden (zoals bij de aanpak van de mentale gezondheid, één tegen eenzaamheid, leefomgeving, valpreventie, stoppen met roken, overgewicht en lokale preventie akkoorden). Het rijke verenigingsleven van de gemeente Bergen op zoom wordt benut om zo een grotere doelgroep in beweging te krijgen en cultuurdeelname te vergroten.

Een doelgroep waar specifieke aandacht voor gevestigd wordt op het gebied van sport en cultuur, zijn

de ouderen. In het kader van valpreventie gaat onderzocht worden hoe de buurtsportcoaches en cultuurcoaches een bijdrage kunnen gaan leveren aan de ketenaanpak valpreventie, door passend aanbod te organiseren.

Wijze van samenwerking:

Binnen de opgaven van sport en cultuur vinden verschillende samenwerkingen plaats. Op lokaal niveau wordt bijvoorbeeld samengewerkt met de uitvoeringsorganisaties van het beleid, het gemeentelijk Sportbedrijf en Centrum voor de Kunsten Bergen op Zoom (CKB), maar ook met de verschillende sport- en culturaanbieders. Op regionaal niveau wordt op het gebied van sport samenwerking gezocht met de Adviseur Lokale Sport vanuit NOC*NSF en het Uniek Sporten Loket West-Brabant West. Op het gebied van cultuur is dat Kunstloc Brabant.

Uitvoering en samenwerking t.b.v. Gezondheid en Sociale basis

Terugdringen gezondheidsachterstanden & versterken van de sociale basis

De komende periode zetten we in op het ontwikkelen van een lokale wijkgerichte aanpak voor het terugdringen van gezondheidsachterstanden, met specifieke aandacht voor kwetsbare groepen. We doen dit o.a. door uitbreiding van de inzet van onze wijkverbinders. Dit zijn ambtenaren die nauw in contact staan met inwoners en wijkpartners en die zo een brugfunctie vervullen richting de gemeente. Deze wijkverbinders participeren tevens in het project 'Zoom-In'. Dit is een samenwerkingsverband bestaande uit zorg- en welzijnspartners in de wijken Gageldonk en Warande(wijk Oost) die op vernieuwende werkwijze met bewoners aan de slag gaan. Het doel hiervan is om de zorg te ontschotten en dichtbij de inwoner te organiseren. In de wijken zetten wijkverbinders zich in voor verbinding en ontmoeting op wijkniveau (op wijken waar hieraan behoefte is, zoals in Warande-Oost, de Bergse Plaat, Tuinwijk/Noordgeest) en het versterken van eigen kracht, doordat zij inwoners stimuleren om zelf initiatieven te ontplooien die kunnen bijdragen aan versteviging van de sociale basis in hun wijk. In de wijken waar dit aandacht vraagt, zetten we daarnaast in op laagdrempelige (indicatieloze) voorzieningen, met het doel om inzet van zwaardere zorg te voorkomen. We betrekken daarbij partners, scholen (verbinding met onderwijskansenbeleid) en sleutelfiguren uit de wijken om mensen met andere culturele achtergronden en een lage SES beter te bereiken. We denken hierbij o.a. aan jongerenwerk. Vanuit het onderwijskansenbeleid wordt een wijknetwerk/-overleg opgericht dat in de toekomst kan worden gecombineerd met gezondheidsinitiatieven (bijv. beweeg- en ontmoetingsactiviteiten) die door de inwoners van de wijk zelf worden aangedragen/geïnitieerd. Tevens ondersteunen we initiatieven die (kwetsbare) volwassenen activeren. Ervaringen die we opdoen in de bestaande Pilot 'sterke buurtverbinders' in Gageldonk-West, waarbij het bevorderen van zelfregie bij inwoners centraal staat, worden meegenomen in de totale aanpak. We betrekken inwoners actief bij de wijkaanpak. Via wijkgesprekken inventariseren we waar behoeften liggen en activeren we inwoners om zelf initiatieven op het gebied van leefbaarheid te nemen.

Kansrijke Start

Om kinderen en gezinnen een kansrijke start te bieden, bouwen we voort op wat al is ingezet. We werken met bewezen effectieve interventies (vooralsnog Voorzorg, uitgebreid met Stevig Ouderschap), in samenwerking met onze partners (GGD en TWB). Daarnaast faciliteren we een cursus Online Opvoeden, aangeboden door Ouders Inc. in samenwerking met TWB. Met onze lokale partners is regelmatig overleg over de inzet van interventies binnen Kansrijke Start en de samenwerking met elkaar. We gaan verder met het onderzoeken van de mogelijkheid voor een regionale samenwerking, waar alle gemeenten rondom het Bravis Ziekenhuis betrokken zijn. We leggen hierbij de verbinding tussen het sociale domein en het medisch domein. Het consultatiebureau onderzoekt de mogelijkheden om een contactmoment zwangeren in het basispakket op te nemen om de verbinding te maken tussen geboortezorg en 0 – 4. Een belangrijke opgave is met name ook om de geboortezorg/medisch domein (ziekenhuis/verloskundigen en kraamzorg) te verbinden aan het sociale domein. Een 'kwetsbare zwangere' is in de medische wereld iets anders dan in de sociaal domeinwereld (medisch kwetsbaar versus sociaal kwetsbaar).

Overgewicht en obesitas

Er wordt een lokale coördinator aangesteld voor de diverse beweegactiviteiten en het voorkomen van overgewicht bij de Fitfabriek (huidige JOGG regisseur). De coördinator brengt tevens het aanbod aan gecombineerde leefstijlinterventies (GLI) in kaart voor onze inwoners en wat dit aanbod precies

behelst. Daarnaast sluiten we lokaal aan op de regionale ketenaanpak Kind naar gezond gewicht die zal worden ingericht. Wat gezonde voeding betreft leggen we (naast gezonde school, geen rommel in je trommel, schoolfruit, watertappunten op scholen e.d.) de verbinding met gezonde leefomgeving (eetbaar groen) en met het bedrijfsleven via het DABlab (Delta Agrifood Business).

Mentale gezondheid

We versterken de mentale gezondheid van al onze inwoners, en specifiek voor inwoners met psychische klachten. In het kader van normaliseren, vroegsignalering en preventie maken we de zorg voor inwoners laagdrempelig toegankelijk en werken we samen met verwijzers en ketenpartners. Dit gaat onder ander om de GGZ, onze Welzijnsinstelling en diverse maatschappelijke instellingen (waaronder Humanitas, De Zonnebloem, Alzheimervereniging).

We zorgen voor voldoende ondersteuningsaanbod van laagdrempelige voorzieningen, waaronder een centraal zelfzorg-/lotgenoten/buddycontacten systeem, waarin vraag en aanbod kan worden samengebracht (zonder indicatie, laagdrempelig en zonder wachttijd). Een voorbeeld hiervan is de herstelacademie van de GGZ die met ervaringsdeskundigen wekelijkse laagdrempelige inloopmomenten gaat organiseren, gericht op zelfzorg en eigen kracht. Op deze manier kan mogelijk ook ondersteuning worden geboden ter overbrugging van de wachttijdperiode voor GGZ-zorg (mét daarbij de kanttekening dat dit geen vervanging kan zijn van GGZ zorg).

Ten aanzien van jongeren vindt er overleg plaatst tussen diverse partijen (GGD, Ggz, Wijzijn, samenwerkingsverband Brabantse Wal VO en gemeenten) over de benodigde ondersteuning.

Vitaal ouder worden

Voor de doelgroep ouderen in Bergen op Zoom werken we samenhangend beleid uit met aandacht voor onderwerpen zoals langer vitaal thuis wonen, beweegaanbod, eenzaamheid, dementie, mantelzorg, valpreventie en aanverwante thema's.

Samen met onze partners brengen we de doelgroepen beter in beeld en hebben we specifiek aandacht voor kwetsbare ouderen, waaronder ouderen met een lage SES en/of migratieachtergrond. We zetten enerzijds in op versterking/uitbreiding van hetgeen er al is (netwerk samen voor elkaar), het Odensehuis voor ondersteuning aan mensen met dementie en hun mantelzorgers en indicatieloze dagbestedingslocaties. We doen dit met de partners waar al mee wordt samengewerkt (o.a. Wijzijn, Humanitas, KBO, Zonnebloem).

Daarnaast starten we met het inrichten van een ketenaanpak valpreventie. Hierbij betrekken we welzijnspartners én zorgpartners, waaronder fysiotherapeuten en zorginstelling Tante Louise en waar mogelijk ook andere partijen, zoals opticiens én onze buurt- en sportcoaches vanuit de BRC-regeling. We zorgen dat er voldoende aanbod is op het gebied van valpreventie, maar ook dat partners met elkaar in verbinding staan om te komen te vroegsignalering, verwijzing naar valpreventief aanbod en toeleiding naar nazorg (regulier beweegaanbod). Waar mogelijk en gewenst maken we gebruik van technologieën die dit proces kunnen ondersteunen. We brengen de behoeften hiertoe samen met professionals en de doelgroep in kaart.

Welzijn op Recept

Samen met de betrokken welzijnsaanbieder onderzoeken we of de huidige Pilot Welzijn op Recept kan worden uitgebreid naar andere huisartsenpraktijken. De Pilot loopt nu bij een huisartsenpraktijk in de wijk Oost, waar deze ondersteuning het hardst nodig is. Door uitbreiding van het aantal uren voor de welzijnscoaches en samenwerking met meer huisartsenpraktijken kunnen we meer inwoners bereiken met deze bewezen effectieve interventie. De GGD voert onderzoek uit naar de effecten.

Gezonde leefomgeving

Samen met onder andere de GGD, maar ook met ons gemeentelijk sportbedrijf, sport- en cultuurverenigingen, scholen, scouting, ontwikkelen we een gezonde fysieke leefomgeving, die uitnodigt tot bewegen en ontmoeting om normaliseren van een gezonde leefstijl en vitaal ouder worden te stimuleren,

We zorgen voor voldoende mogelijkheden tot laagdrempelig en dichtbij bewegen in de buurt, onder andere door middel van beweegroutes. Het aanbod van beweegprogramma's voor diverse doelgroepen is daarbij vindbaar en toegankelijk voor onze inwoners.

We sluiten aan bij (initiatieven en acties van) de Bewegalliantie om gezamenlijk een bijdrage te leveren aan het in beweging brengen van meer Nederlanders. De Bewegalliantie verbindt het veld, jaagt initiatieven aan en haalt obstakels weg.

Daarnaast leggen we verbinding met technologische ontwikkelingen rond gezonde voeding. We verkennen hiertoe samenwerkingsmogelijkheden met het DABlab (Delta Agrifood Business – een innovatie- en expertisecentrum van bedrijfsleven en onderwijs) in Bergen op Zoom.

Daarnaast beschermen we (kwetsbare) inwoners tegen gezondheidsrisico's met een focus op kwetsbare wijken waar ongunstige omgevingsfactoren vaker voorkomen, waaronder risico's ten gevolge van klimaatverandering, o.a. door aandacht voor verkoeling (schaduwplekken) in de openbare ruimte. In afstemming met de afdeling openbare ruimte worden GALA middelen aangewend om in het (versteende) gebied van het centrum van Bergen op Zoom een groentunnel aan te leggen als verkoelende stadsentree (tegengaan van hittestress).

Wijze van samenwerking

Regionale samenwerkingsverbanden

In West-Brabant zijn er drie brede netwerken waarin gemeenten, zorg- en welzijnsorganisaties en zorgverzekeraars samenwerken:

- TMZ Breda e.o.: netwerk transmurale zorg Breda en omstreken. Recent zijn ook gemeenten en de GGD hierbij aangesloten.
- Grip op Kwetsbaarheid: een netwerk van zorg- en welzijnsinstellingen, gemeenten, het Bravis-ziekenhuis, bewonersparticipatie.
- West-West: netwerk transmurale zorg rondom het Bravis-ziekenhuis. De gemeenten zijn hierbij niet aangesloten.

Naast deze brede netwerken zijn er in de regio West-Brabant vele netwerken die zich richten op een kleinere sub regio en/of een specifiek thema: bijv. dementienetwerken, Kom aan Tafel, regiotafels jeugdvisie.

Vanuit het IZA akkoord is in juni 2023 een regiobeeld opgesteld door regio West-Brabant. De opgaven uit dit regiobeeld worden vertaald in sub regionale plannen voor West-Brabant West (WBW) en West-Brabant Oost (WBO). De overlegtafels van TMZ Breda e.o., Grip op Kwetsbaarheid en West-West aken deze plannen.

5. Hoe geeft de gemeente invulling aan de ondersteunende onderdelen uit GALA?

Kennis- en adviesfunctie van de GGD

Eén van de belangrijkste taken van de GGD is het adviseren van gemeenten. Kennis is daarvoor een essentiële basis. De GGD- en hebben van oudsher een belangrijke rol in het bieden van inzicht in de gezondheidssituatie van de bevolking door het jaarlijks verzamelen en analyseren van gezondheidsdata. En daarnaast ook in het geven van informatie over succesvolle interventies die de gezondheid van de inwoners bevorderen.

Regionale kennisinfrastructuren vormen samen een belangrijk deel van de landelijke kennisinfrastructuur. Lokale en regionale gezondheidsdata, kennis en ervaringen met de uitvoering van de gezondheidsmonitors en evaluaties van interventies en (netwerk)aanpakken worden gedeeld met het RIVM en andere landelijke kennisinstellingen. Anderzijds wordt de beschikbare kennis bij het RIVM en andere landelijke kennisinstellingen over de proces- en effectevaluatie van interventies en programma's weer terugvertaald naar de regio en gemeenten.

De GGD wil graag de samenwerking met andere kennispartijen in Brabant, zoals de AWPG, universiteiten en hogescholen verbreden. De bedoeling is dat er een Brabants netwerk ontstaat van de drie GGD- en één kennispartijen. Dit netwerk kan samen met de gemeenten de meest actuele lokale en regionale kennisvragen op het gebied van preventie en publieke gezondheid oppakken en uitwerken. Denk bijvoorbeeld aan de doorontwikkeling van de Brabantscan, het uitbouwen van de bestaande samenwerking met Academische werkplaatsen en het RIVM en de doorontwikkeling van data gedreven werken en de monitoring van indicatoren.

Coördinatie van de regionale aanpak preventie

In de regio West-Brabant hebben 16 gemeenten een regionale samenwerkingsstructuur ingericht voor het 'Samenwerken aan preventieve en positieve gezondheid in West-Brabant'. In 2023 is deze regionale samenwerking opgegaan in de IZA regiotafel West-Brabant. Aan deze tafel vindt afstemming plaats tussen de 16 gemeenten en de zorgverzekeraar en het zorgkantoor. De GGD heeft hierbij een coördinerende rol t.a.v. de zorgverzekeraar en het zorgkantoor. De gemeenten hebben een mandaatstructuur ingericht m.b.t. IZA waarbij Breda de mandaat houdende gemeente is die tevens de (namens de gemeenten) coördinerend beleidsadviseur levert.

Daarnaast is er vanuit gemeente Bergen op Zoom een ambtelijk beleidsadviseur betrokken bij dit overleg als schakel tussen de lokale aanpak en de afspraken die op regionaal niveau worden gemaakt.

In juni 2023 is vanuit deze tafel een regiobeeld IZA opgeleverd.

In de IZA regiotafel West-Brabant worden (zoals door GALA voorgeschreven) bovengemeentelijke afspraken gemaakt met tenminste de GGD en zorgverzekeraars over in elk geval de vijf ketenaanpakken:

1. Kansrijke start
2. Aanpak overgewicht Kinderen
3. GLI (volwassenen)
4. Valpreventie
5. Welzijn op recept.

In de gemeente Bergen op Zoom is al een start gemaakt met de ketenaanpakken Welzijn op Recept en Kansrijke Start. M.b.t. de overige ketenaanpakken wordt in 2023 ten minste een eerste aanzet gedaan met de beschikbare GALA-middelen zoals de GLI en de ketenaanpak valpreventie. De GALA middelen worden naar verwachting ingezet om de gemeentelijke inzet te faciliteren om voor afstemming tussen de lokale aanpak en regionale afspraken (en vice versa). Dit conform het advies van de VNG m.b.t. dit onderdeel.

Daarnaast ziet de GGD West-Brabant mogelijkheden om een rol te vervullen als 'makel- en schakelpunt' om via een regionale aanpak preventie over gemeentegrenzen heen te werken. Om zo een regionale preventie infrastructuur te realiseren die aansluit bij de doelstellingen van het IZA. De GGD gaat naar verwachting samen met 16 gemeenten in West-Brabant in Q3 2023 nader onderzoeken welke onderdelen van het GALA kansen bieden voor een regionale samenwerking, waarin de GGD deze rol kan vervullen. Naar aanleiding van de uitkomsten van dit onderzoek dient ten aanzien van dit onderdeel nadere lokale besluitvorming plaats te vinden.

6. Hoe wordt de voortgang bewaakt?

De uitvoering van dit plan van aanpak is een 'lerend proces' en het plan van aanpak is daarmee een dynamisch document. Op verschillende wordt niveaus tussentijds gemonitord: beleidsmatig en op uitvoeringsniveau. Uiterlijk in Q2 2024 is op de verschillende onderdelen uitgewerkt wat er wordt gemonitord en op welke wijze, om de voortgang van het integrale plan inzichtelijk te maken. Daarin wordt meegenomen hoe we ervaringen van eindgebruikers/inwoners hierin kunnen meenemen. Voor de huidige subsidiepartners geldt al dat zij ervaringen dienen op te halen bij degenen die gebruik maken van hun activiteiten/interventies.

Ten minste één keer per jaar worden de doelen en beoogde resultaten uit dit plan van aanpak geëvalueerd en wordt het plan waar nodig bijgesteld. De voortgang van het plan en de uitkomsten van de evaluatie en eventuele voorstellen voor bijstelling worden intern besproken met de Wethouders Volksgezondheid en Sport. Daarnaast worden de uitkomsten jaarlijks gedeeld in een bijeenkomst met onze partners, waarbij we in gesprek gaan over de uitkomsten en in gezamenlijkheid (bijsturing)afspraken realiseren.

Waar nodig worden uitvoeringsplannen voorgelegd aan het college, mede om de integraliteit van de gezamenlijke maatschappelijke opgaven te borgen. Dit geldt ook voor de subsidieregeling voor 2024 e.v. We benutten de periode van SPUK-regeling (2024-2026) om GALA te vervlechten in het subsidiebeleid van Doen Wat Nodig Is. Indien dit tot wijzigingen leidt in het huidige subsidiebeleid dan wordt dit tevens voorgelegd aan het college.

De Raad zal ook periodiek worden geïnformeerd over ontwikkelingen m.b.t. GALA.

Om de samenwerkingspartners en overige belanghebbenden bij het GALA akkoord tijdig en zorgvuldig te informeren, wordt periodiek een nieuwsbrief verzonden..

Ondersteunend aan dit proces is een ambtelijke stuurgroep ingericht. In de ambtelijke stuurgroep zijn een beleidsadviseur van het voorliggende veld (tevens projectleider) en een beleidsadviseur van Sport vertegenwoordigd, naast de manager van de afdeling Maatschappelijke ontwikkeling.

Daarnaast is een gemeentelijke projectgroep, bestaande uit betrokken beleidsadviseurs bij de diverse taakvelden van GALA, gezamenlijk verantwoordelijk voor de nadere uitwerking, implementatie en uitvoering van het integrale plan van aanpak. In samenwerking met de projectleider.

In de uitvoering streven we naar de inrichting van een kernteam met een beperkt aantal (3-4) coördinatoren op de verschillende GALA-thema's die samen met enkele gemeentelijke beleidsadviseurs (betrokken bij het Sportakkoord II, GALA, IZA en lokale preventie akkoorden) uitvoering geven aan dit plan van aanpak en de vertaalslag maken naar de uitvoering. Door samenwerking in dit kernteams brengen we de verschillende programma's met elkaar in verbinding.

De uitkomsten en inzichten uit de lokale monitoring delen we ook via landelijke monitorings- en evaluatie-instrumenten (waaronder de monitor van het Mulier Instituut m.b.t. de inzet van de Brede Regeling Combinatiefunctionarissen). Hiermee dragen we bij aan landelijke en regionale kennisdeling. Vanuit de huidige kennisinfrastructuur voert de GGD West-Brabant periodieke gezondheidsmonitors uit onder de bevolking. De GGD doet dit minimaal één keer per vier jaar door het uitvoeren van gezondheidsmonitors onder de doelgroepen kinderen, jeugd, jongvolwassenen, volwassenen en ouderen. De gegevens van de monitors zijn terug te vinden op www.brabantscan.nl. Deze informatie ook bruikbaar voor de monitoring van GALA.

7. Op welke wijze wordt samenhang en synergie nagestreefd tussen uitvoering op de verschillende hoofdthema's en onderdelen?

Alle onderdelen van het Gezond en Actief Leven akkoord staan in meer of mindere mate in verbinding met elkaar. Verschillende onderdelen streven vergelijkbare doelen en resultaten na en alle onderdelen gezamenlijk zijn erop gericht de gezondheid van inwoners te verbeteren met de inzet van o.a. sport en cultuur.

In dit plan van aanpak is meermaals benoemd dat de uitgangspunten van Positieve gezondheid de basis vormen voor samenwerking en verbinding, gericht op de beweging van ziekte en zorg naar gezondheid en welzijn. Dit is nu ook al de basis van ons lokale preventie akkoord. We bouwen hierop voort en ontwikkelen met onze partners en eindgebruikers (inwoners) een gedeelde visie waarmee we de afzonderlijke onderdelen aan elkaar verbinden.

We streven ernaar om verschillende onderdelen (bijv. eenzaamheid, valpreventie en vitaal ouder worden) van GALA aan elkaar te verbinden door het aanstellen van één (uitvoerings)coördinator per 'thema'. Ter illustratie: we streven naar één coördinator voor het thema 'gezond en vitaal ouder worden' waar eenzaamheid, valpreventie, en buurt-sportcoaches voor bewegen aan elkaar kunnen worden verbonden.

Met onze subsidiepartners organiseren we waar mogelijk minimaal eens per jaar een 'groepsaccountgesprek' voor organisaties die eenzelfde doelgroep bedienen en/of inzet leveren op een vergelijkbaar thema. Als gemeente faciliteren we hiermee dat subsidiepartners met elkaar in contact komen en stimuleren we actief dat zij waar mogelijk verbinden en samenwerken met elkaar.

Tevens vragen we organisaties die een beroep doen op de subsidieregeling GALA 2023 om bij hun aanvraag na te denken over mogelijke samenhang/verbinding tussen diverse thema's en we geven hier verder uitwerking aan in de lokale preventiepartnerbijeenkomsten die we twee keer per jaar organiseren.

Bijlage 1. Verbinding onderdelen Brede SPUK en doelen GALA en Sportakkoord II

Met een X is aangegeven op welke onderdelen van de regeling een bijdrage wordt geleverd aan specifieke doelen van het GALA en/of het Hoofdlijnen Sportakkoord II.

	1. Lokaal sportakkoord	2. Brede Regeling Combinatiefuncties	3. Terugdringen gezondheidsachterstanden	4. Kansrijke Start	5. Mentale gezondheid	6. Aanpak overgewicht en obesitas	7. Valpreventie	8. Leefomgeving	9. OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	10. Versterken sociale basis	11. Mantelzorg	12. Eén tegen Eenzaamheid	13. Welzijn op recept	14. Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	15. Coördinatiekosten regionale aanpak preventie
Doelen Gezond en Actief Leven Akkoord															
Terugdringen gezondheidsachterstanden	X		X	X	X	X		X	X	X			X	X	X
Een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten						X		X		X					
Het versterken van (de verbinding met) de sociale basis	X	X	X		X			X		X	X	X	X		
Een gezonde leefstijl	X	X	X	X	X	X	X	X	X				X	X	X
Versterking van de mentale weerbaarheid en mentale gezondheid	X		X		X			X		X		X	X	X	
Vitaal ouder worden	X	X	X				X	X		X	X	X	X	X	X
Domeinoverstijgende inzet vanuit een regionale preventie-infrastructuur				X		X	X						X		X
Doelen Hoofdpijnen Sportakkoord II															
Inclusie en diversiteit in de sport vergroten	X														
Sociaal veilige sport creëren	X														
Vitale sportaanbieders: vergroten van de kwaliteit, veiligheid en toegankelijkheid van het sportaanbod	X														
Vaardig in bewegen: een leven lang sporten en bewegen voor ieder kind en iedere jongere	X														
Ruimte voor sport en bewegen: een toekomstbestendige sportinfrastructuur	X														
Maatschappelijke waarde van topsport optimaliseren	X														
Doelen addendum BRC															
Meer kinderen, jongeren en volwassenen die sporten, bewegen en meedoen aan cultuur (ook kwetsbare groepen en mensen die achterblijven in sport-, beweeg- en cultuurdeelname)	X	X	X			X		X							
Sterke aanbieders in sport, bewegen en cultuur waarbij kwaliteit, veiligheid en toegankelijkheid geregeld is	X	X													
Een sterke verbinding tussen sport, bewegen en cultuur met andere domeinen en programma's (onderwijs, gezondheid, zorg, welzijn en sociale zaken/armoede & schulden)	X	X	X		X	X	X	X				X	X		

Ondertekend op 14 september 2023, na instemming met dit plan door het College, te Bergen op Zoom

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'J. G. P. van Aken', enclosed in a light blue rectangular box.

Dhr. J. G. P. van Aken (MSc)
Wethouder